

iparban nagyobb szerepet kell juttatni, és 2. hogy e szereplésénél az anyag természetes színét a befestéssel, a színezéssel érdekesebbé és változatosabbá kell tenni.

Csak egyéni nézetet fejezünk ki azzal, ha azt mondjuk, hogy a modern lakásban már most is sok a réz, egyaránt a sárga és a vörös; ezzel túl sok a fénylő, csillogó és nyugtalanító, sőt az aranyra emlékeztető pompát mutató részlet, és valami gyöngeséget, valami erőtlenséget és símaságot kedvelő és a plasztikát mellőző, sőt száműző jelleg alakul ki, ami túlságosan egyoldalú és az annyira hangoztatott egyéniség kifejezését akadályozza, sőt vele ellentétbe is helyezkedik. Azt hisszük, hogy a művészi ipar a vasnak nagyobb felkarolásával és színezésével több tekintetben nyerne. Nyerne pedig vele oly anyagot, amely a rézzel és ennek ötvényeivel szemben sok előnnyel bír; ezek között első helyen van a megmunkálás sokfélesége, amely a rézéhez képest sokkal kevésbé kényes, aztán ár, azaz olcsóság tekintetében is előnyösebb. A réznek szép vörös, vagy a sárgaréznek sárga színével és fényével ugyan nem ékeskedik, hanem ennek ellenében javára írják az ajánlott befestéssel kínáló előnyöket.

A vasnak színes felhasználása tehát befestése ellen szól — látszólag — az a már gyakran felhozott érv, hogy a befestéssel más anyag látszatát akarjuk a tárgynak; a festék alatt levő anyag el van takarva, valódiságát nem ismerhetjük fel, következésképpen a pótagy anyag használatának, más szóval a művészi megtévesztésnek nyitunk ajtót, ami pedig hiba. Kétségtelen, hogy az anyagot illető ezt a megtévesztést az igazi művészet joggal elveti. Csakhogy éppen a vasnál, annak művészi alakításánál ez az ellenvetés meg nem áll; mert ott, ahol az anyag stílusztikai vagyis helyes alakítása nem lehet kétséges, ott az anyag felől sem lehet kétségünk, bármiként legyen is az befestve. Senki sem fogja gondolni, vagy hinni, ha mondják is, hogy a fa vagy üveg színére festett kovácsolt vasrács fából vagy üvegből van, és nem vasból. A kovácsolt vasnak anyaga technikai alkalmazása révén szól hozzánk, és minden esetben megértjük, hogy vas, és másnak senki sem fogja tartani; a megtévesztés lehetőségét tehát éppen anyagi sajátágaiból folyó alakítása zárja ki. Senki sem fog másféle anyagból vasat mutatni akarni; a fából vaskarika a művészetben nem járja, mert nem lehetséges. Az anyagi megtévesztés tekintetében a kovácsolt és művésziileg alakított vasnál tehát nyugodtak lehetünk; ott nincsen pótagy és nincsen megtévesztés. Az ellenvetés vagy aggodalom tehát megszűnik és a befestésnek, illetőleg a hagyományos feketére vagy szürkére való festés mellett egyéb festékekkel, sőt több színnel való befestésnek többé mi sem állja útját; ha csak — amint mondtuk — a hagyományos felfogás nagy hatálya nem. Műiparosainkon fordul meg tehát a dolog. Próbálkozzanak; hadd lássuk nemsokára, mit tud a magyar vasművesség idegen segítség és kezdés nélkül. Úgy hisszük, hogy ez a probléma vagy feladat eléggé érdekes, hogy vele foglalkozzunk.

PÁRISI LEVÉL.

1908 október hó.

MAJDNEM aggodalommal nézünk elébe a bekövetkező szezonnak. Alig vagyunk a legislegelőjén és már is telidestele vagyunk kiállításokkal. A Grand-Palais-ban a Salon d'Automne és a Salon du Mobilier.

A Musée Galliera-ban az asszony ékítését célozó műtárgyak kiállítása, a Szajna-parton a Champs Elysées mögötti városi üvegházakban a családházaké, az Iparművészeti Múzeumban a színházi művészeteké. Hiszen ha ez így fejlődik tovább a szezon előrehaladásával, rövidesen nem marad helyiség, amely nem hirdeténe a francia művészet gazdagságát.

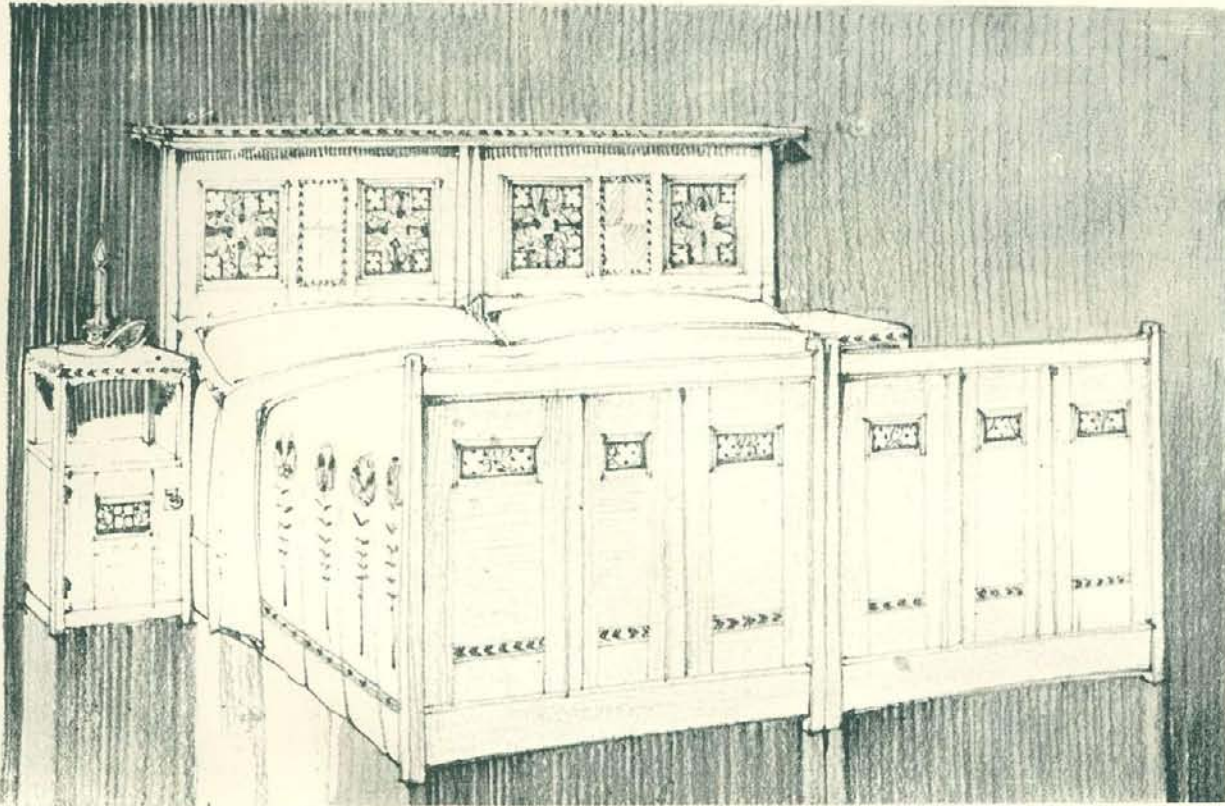
Ha legalább megvolna az a vígaszunk, hogy mindaz, amit látunk, érdemes arra, hogy megnézzük. Ha nagy akaratok, új stílusok, ha küzködések és őszinte törekvések keresnek lekötni figyelmünket.

Fájdalom azonban nem így áll a dolog. A családházak kiállításán nincs egyéb korlátozott filiszter ízléshez alkalmazkodó kis villáknál. Az egész költséges összeállítás, — valóságban felépítették a kis házikókat téglából és kőből — annyira híján van minden eredetiségnek, hogy másként mint reklámcélokkal nem is tudom magamnak megmagyarázni létezését.

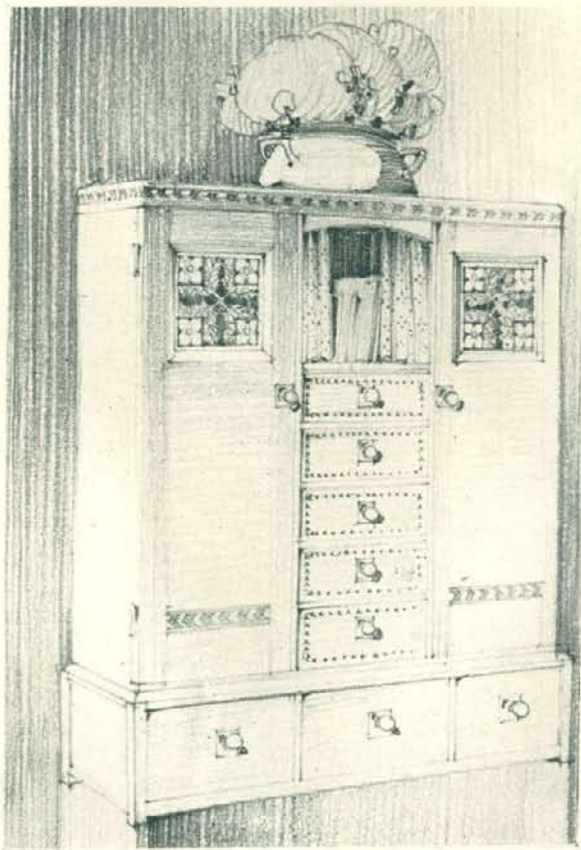
A Salon du Mobilier, a bútor-szalón, óriási pretenziókkal a Grand Palais nagyobb, felét foglalja magában. Két részből áll, retrospektív és modern kiállításból. Egy-néhány egészen olcsó szobaberendezésen kívül, abszolúte nincs jelen modern bútor. Gyakorló iparosok a kiállítók, akiknek kisebb gondja is nagyobb annál, hogy eszméknek csináljon propagandát. A divat Louis XVI. csinál Louis XVI-t, éppen úgy mint csinálta a Louis XV-t, mikor a divat ezt követelte. Mert mindenek előtt való az üzlet. Hogy mennyire odavetik magukat, még a legelőkelőbb cégek is, az akár helyes, akár helytelen közizlésnek, az kitűnik nagyon világosan, ha végignézzük azt a szobasort, amely a szalón vezetősége által kiírt pályadíjért versenyez. A pályadíj feltételei közé tartozik az is, hogy a stílus Louis XVI. legyen. És bizony minden darab Louis XVI. jobban Louis XVI, mint az eredeti XVIII. század végéről megmaradott darabok, amiket a retrospektív részben láthatunk.

A Musée Gallériában a legfőbb luxus, az asszonyt szolgáló, talált fedelelet. Itt már örvendetesen tapasztaljuk, hogy a XX. században vagyunk és sokan vannak olyanok, akik a maguk hangján akarnak megszólalni, lehetőleg nem utánozván senkit, és ha már ez lehetetlen, legalább

272.

273.

272., 273.
IFJ. BODON KÁROLY:
ÁGY ÉS RUHASZEKRÉNY.

ARMOIRE ET LITS.

274.

275.

274. IFJ. BODON KÁROLY:
SZALONRÉSZLET
KÉSZÜLT A DARMSTADTI
L. ALTER CÉG MŰHELYÉBEN.

MEUBLES D'UN SALON.

275. FÁBÓL FARAGOTT DOMBORMŰ.
A BIRMINGHAMI MŰVÉSZETI ISKOLÁNAK
A RAJZOKTATÁSI KONGRESSZUSON
VOLT KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

RELIEF EN BOIS.

276.

276. A DÉKÁNI-FÉLE
CSIPKEBOLT RÉSZLETE.
TERVEZTÉK
FEHÉRKÚTHY ÉS DÓSA.
KÉSZÍTETTE KUCZORA F.
COIN D'UN MAGASIN
DE DENTELLES.

277

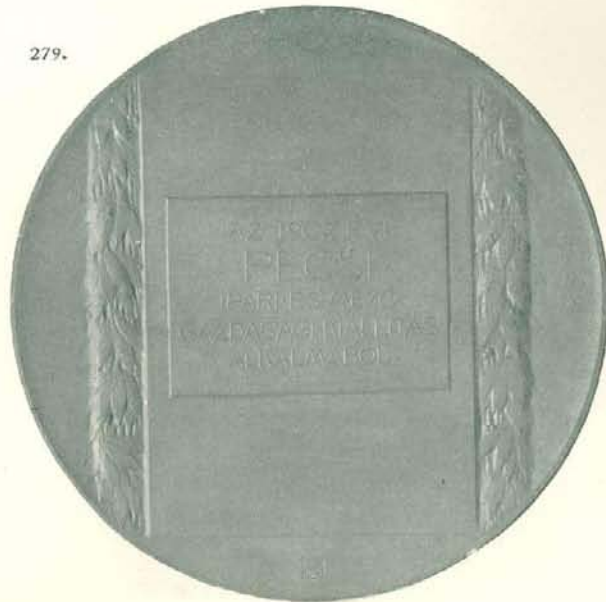

277. IFJ. BODON KÁROLY:
RUHASZEKRÉNY.
KÉSZÜLT A DARMSTADTI
L. ALTER CÉG MŰHELYÉBEN.
ARMOIRE.

278.

279.

278., 279. MARÓTI GÉZA:
A KERESKEDELEMÜGYI M. KIR. MINISZTER A VIDÉKI
KIÁLLÍTÁSOK RÉSZÉRE KÉSZÜLT ÉRMÉNEK MINTÁJA.

MÉDAILLE POUR EXPOSITIONS PROVINCIALES.

280.

281.

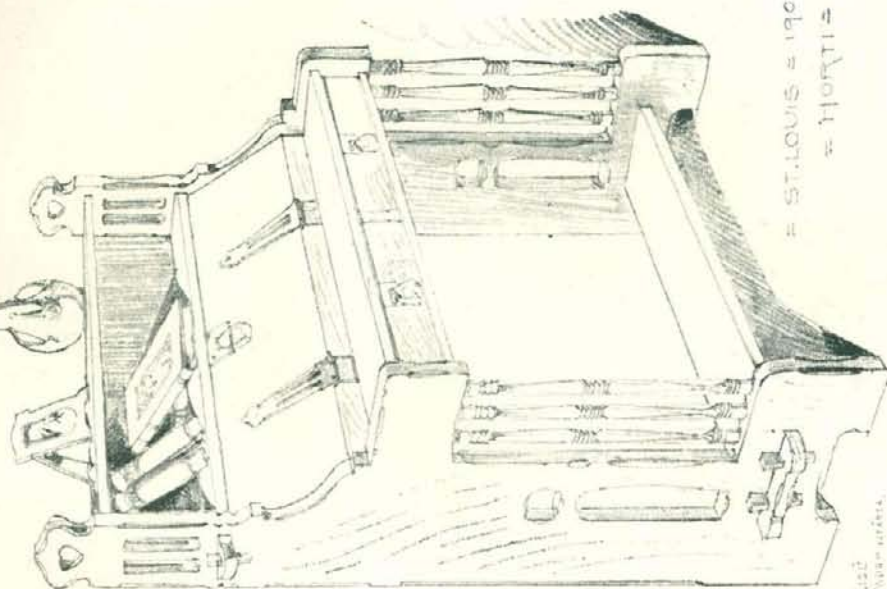

280., 281. HORTI PÁL:
ZOMÁNCOLT KERETEK TERVE.

CADRES ÉMAILLÉS.

= WRITING DESK =

= CHARLES P. UMBERT & CO
GRAND RAPIDS, MICH. =

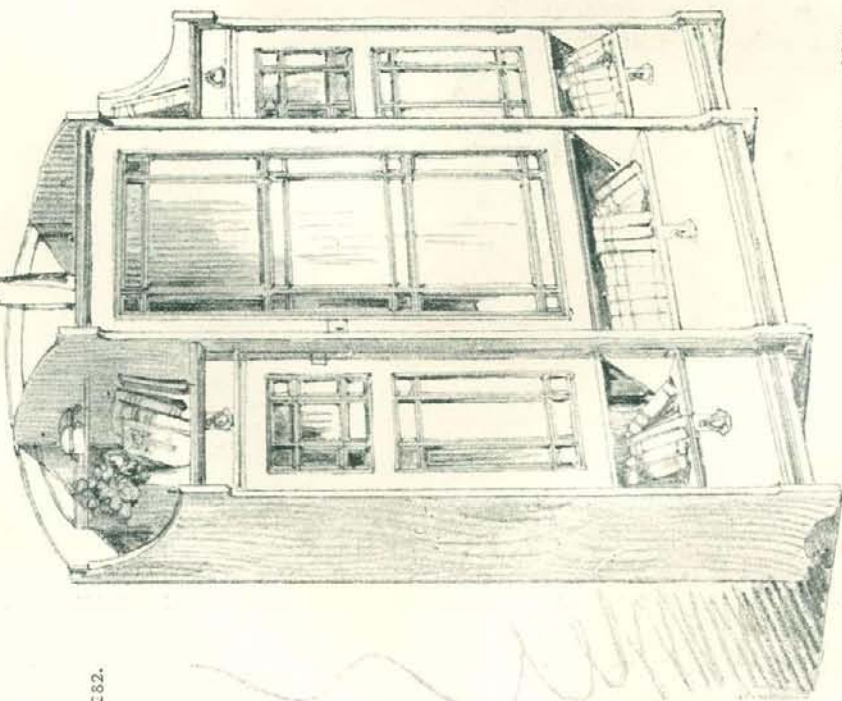
= ST. LOUIS = 1904
= HORTI =

Rusé
de St. Louis - 1904

283.

= SMALL BOOK CASE =

= P. CHARLES P. UMBERT & CO
GRAND RAPIDS, MICH. =

= ST. LOUIS = 1904
= HORTI =

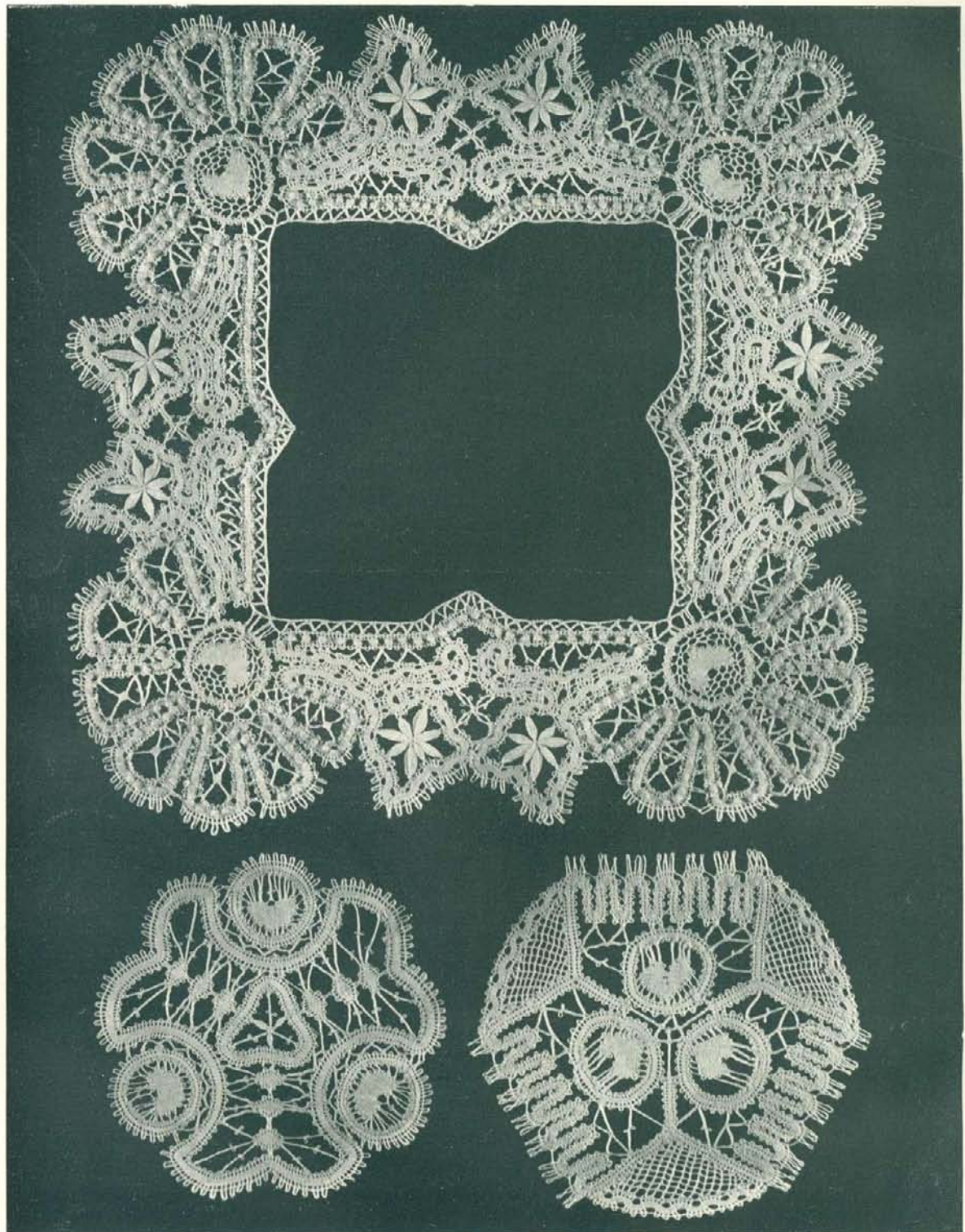
Rusé
de St. Louis - 1904

282.

282., 283. HORTI PÁL:
KISEBB KÖNYVSZEKRÉNY ÉS ÍRÓPOLC.

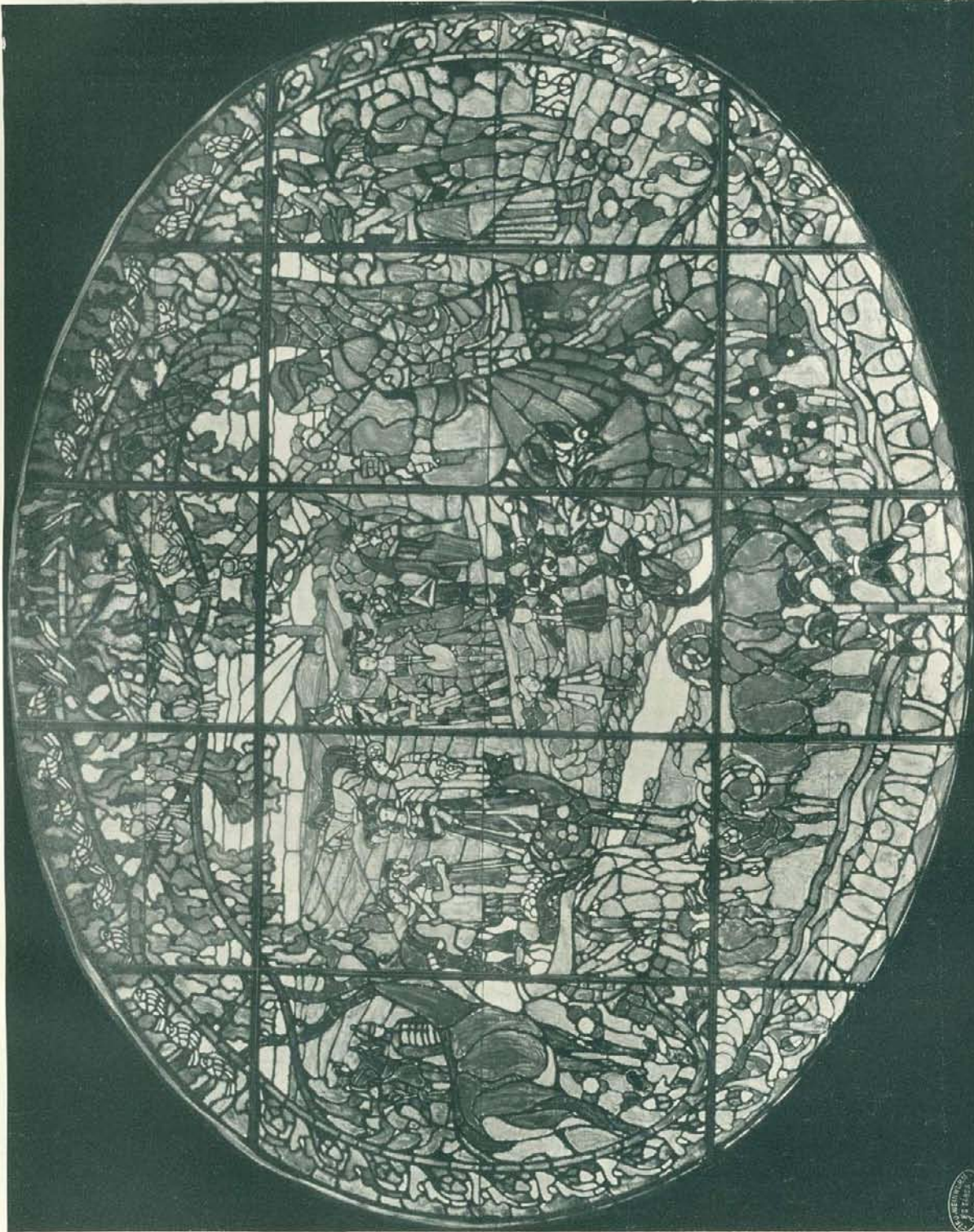
PETITE BIBLIOTHÈQUE
ET BUREAU.

284.

284. AZ ORSZ. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
HÁZIIPARI OSZTÁLYÁBAN KÉSZÜLT
VERT CSIPKE-MUNKÁK.
TERVEZTÉK: SZENDRŐI D. ÉS ÖRKÉNYI I.

DENTELLES AU FUSEAUX FAITES DANS
LES ATELIERS DES INDUSTRIES
DOMESTIQUES DE L'ECOLE ROYALE
DES ARTS DÉCORATIFS DE BUDAPEST.

285. NAGY SÁNDOR: A VESZPRÉMI SZINHÁZ RÉSZÉRE
KÉSZÜLT SZINES MOZAIK ABLAK:
"A NÉPMŰVÉSZETI VARÁZSA."
KÉSZÍTETTE: MAJOROS (MAYBÖHM) KÁROLY.

VITRAIL DANS UN THÉÂTRE.
SUJET: „LES CHARMES DE L'ART POPULAIRE.”

286.

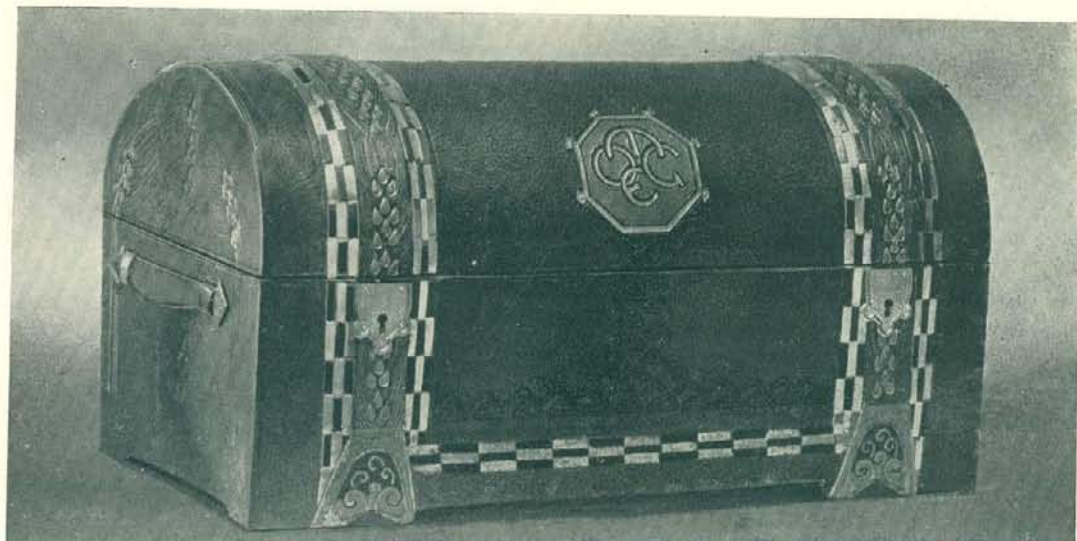

286., 287. AZ ORSZÁGOS MAGYAR
GAZDASÁGI EGYESÜLET
GRÓF KÁROLYI SÁNDOR
EMLÉKSERLEGE ÉS ENNEK TOKJA.

TERVEZTE MUHICS SÁNDOR,
A SERLEGET KÉSZÍTETTE
HERPKA KÁROLY, TOKJÁT
PEDIG FISCHHOF JENŐ.

COUPE COMMÉMORATIVE
EN ARGENT ET LE COFFRET
POUR GARDER LA COUPE.

287.

ne olyat, aki nem beszélhetett úgy, hogy a gondolatai helyesen beilleszkedjenek korunkba. A két vezető egyéniség Henri Ham és René Lalique. Az első még fiatalember aránylag. Hatásait az anyag, rendszerint szaru, tárgyi tulajdonságának felhasználásával éri el. Fésűi, dobozai és egyéb apró tárgyai egyszerű, dekoratív és konstruktív rajzokkal és megmunkálásukkal majdnem monumentális hatásúak. Vele ellentétben Lalique, az anyag alanyi tulajdonságait legalább is a tárgyiakkal egyenlő arányban használja fel. Bármely ékszer értékelésénél igen fontos az a tudat, hogy anyaga arany és drágakő. Rajza fantasztikus, a megmunkálása pedig veszedelmesen ügyes. Mintha mindegyik csak azt akarná mutatni, hogy mi mindenféle lehet a türelmes anyagból csinálni.

A Salon d'Automne-ban az iparművészetek minden ága képviselve vagyon. A bútor is, és pedig a modern bútor. Sok mondani való nincs róla, túlszigorúan megítélni nem szabad a tervezőket. Helyzetnek igazán nem fényes. Nemcsak hogy a közönség nem veszi be munkájukat, de még az iparosok készpénzért is csak kedvetlenül valósítják meg terveiket. Annál szebb azonban a keramika. Valósággal csodálatos, hogy milyen tökélyre vitték az agyag és az üveg művészetét. Matt és csillogó mázak, egyszínűek és színjátékosok, homályos és átlátszó anyagú vázák, dekoratív friez-ek találhatók teremről-teremre és mindegyiknél azt hisszük itt a tökély, ennél már igazán nincs tovább.

Van itt egy a könyv illusztrálására vonatkozó gyűjtemény is. Ahol illusztrációkat és pedig kitűnőket látunk, többek között Steinlen-től és Mauricé Denis-től.

Ákad két magyar iparművész is, akik igazán nem tartoznak itt az utolsók közé. Az egyik Lakatos Artur, kinek a kassai javítóintézetben elkészített bőrhozzájai és bőrfestései (tárcák, dobozok) előkelő színeffektusaikkal igen kellemes látványt szolgáltatnak. Egy vitrinára való, talán tizenöt darab van belőlük, és egy se akad köztük kivetni való. A másik magyar kiállító, két fivér, Nics testvérek, akik kovácsolt vasmunkáikkal következetesen keresik fel a francia kiállításokat, és úgy látszik, végül sikerhez jutnak, ami talán már rég bekövetkezett volna, ha a francia közönségnek nem volna oly erős előítélete az idegen iránt.

h. b.

Akit semmi sem vagy csak nagyon kevés dolog érdekel: alantas lélek. A magasabb fokú értelmesség mindenben talál valamit, amit észrevenni érdemes.

Vannak eredménytelenségek, melyekben több az erkölcsi nagyság és fejlesztő erő, mint némely ragyogó sikerekben.

Ha meg akarod ismerni az utaimat, velem kell jönnöd; úgy madártávlatból csak nyeglén itélhetsz.

Honnan tudjuk, hogy mennyit érünk, míg nagy feladatok elé nem állunk?

K. L. E.

A M. KIR. ÁLLAMÉPÍTÉSZETI HIVATAL ÉS — A PATINA. Olvasóinknak, kik az igazságügyi palota táján jártak, bizonyára feltűnt a rézből domborított hatalmas hármast fogat (triga), amely a palota homlokzatának középső részét díszíti.

Ez a szobormű, mely mint említettük, rézlemezről készült, idővel szép, zöldes patinát kapott. Örült ennek a színes, nemes rozsdának a szobor tervezője Sennyei szobrász, készítője Steiner csak úgy mint a palota építője Hauszmann professzor. Csak a m. kir. államépítészeti hivatal nem örült. Sőt „intézkedett“ és pedig olyaténkép, hogy elrendelte a szobroknak bemázolását, nehogy a csunya zöld rozsdá marja. „Egyszer miniummal, háromszor pedig venyigefeketével“, úgy szólott a rendelet. A derék mázó mester, amikor a rendeletet megkapta, ugyan nagyon csóválta a fejt, mert ilyen megbízásról még nem hallott, de elvégre annak eleget kellett tenni. Egyik legénye épp javában beminiumozta már az egyik táltost, a m i k o r Steiner Ferenc, a szobor készítője véletlenül az igazságügyi palota felé vetődik. Megrémülve látja a szörnyű cselekedetet. Természetesen rögtön megmozgott minden követ, hogy a mázó mester folytatását megakadályozza. Hauszmann professzornak tekintélye egész súlyát latba kellett vetnie, hogy elérje a furcsa rendelet visszavonását és a szép szoborműnek a miniumtól való megtisztítását. A szóban forgó eset szomorúan világítja meg államépítészeti hivatalunk művészi érzékét. Ezért helyén való lenne, ha jövőben művészi vonatkozású kérdésekben való intézkedései előtt, illetékes emberek vagy fórumnak véleményét kérné. Vajon elképzelhető-e, hogy Velencében a Szt. Márk-templomnak, vagy Drezdában a Zwingernek gyönyörű zöld patinájú kupoláit „egyszer miniummal, háromszor venyigefeketével“ bemázolják?

NEMZETKÖZI RAJZOKTATÁSI KONGRESSZUS volt augusztus havában Londonban. Kapcsolatosan a kongresszussal nagyszabású kiállítást rendeztek, amelyen úgyszólván minden kultúr-nemzet bemutatta nem csupán rajzoktatását, hanem iparművészeti oktatását is. A magyar csoport nem adta művészi oktatásunk teljes képét, mert a kongresszusi kiállításra szánt rajz-kollekciók egy részét át kellett engedni az Earl's Court-ban rendezett magyar kiállításra, amikor már nem maradt elég idő egy új sorozat egybegyűjtésére. Különösen fájlaltuk, hogy az orsz. iparművészeti iskola és a sz. fővárosi iparrajziskola